

– прямая скупка физическими и юридическими лицами акций на неорганизованном рынке и другие.

Концентрация акционерного капитала имеет большое научное и практическое значение: позволяет сокращать количество мелких акционеров, увеличивает количество акционеров – юридических лиц, в том числе иностранных. Это приводит к повышению эффективности корпоративного управления, росту инвестиций, модернизации основных средств, обновлению и подъему производства.

Таким образом, за период исследования с 2000 по 2011 гг. наблюдается стабильная тенденция возрастания роли акционерных обществ и акционерного капитала в экономике Украины. Формирование современного корпоративного сектора и акционерной формы собственности в наибольшей степени способствует развитию экономики Украины и повышению ее конкурентоспособности в мировой экономике.

Проведенный анализ показывает, что экономические процессы в Украине к концу 2011 года значительно оживились и в целом экономика выходит из кризиса. Показатель объема торгов на рынке ценных бумаг в 2011 году по сравнению с 2010 годом увеличился почти в 1,5 раза и составил 2171,10 млрд. грн. Это подтверждает активизацию инвестиционной деятельности, развитие отечественного фондового рынка и экономики страны в целом.

Современные акционерные общества в Украине по своим финансовым, инвестиционным, инновационным, информационным, кадровым и другим качественным показателям играют ведущую роль на финансовом и фондовом рынках Украины, в инвестиционной и внешнеэкономической деятельности, в законодательной и социальной политике.

Обладая большими финансовыми возможностями, акционерные компании имеют большое значение в проведении основных фундаментальных исследований по самым современным научным направлениям.

Акционерные компании своей универсальностью почти полностью отражают закономерности и тенденции современного развития мировой экономики: интернационализации экономики, интеграции и концентрации акционерного капитала, стремление к внедрению крупномасштабных международных проектов, формированию открытой экономики в масштабе целых континентов, глобализации экономической и финансовой деятельности и другие тенденции.

Литература

1. Единый государственный реестр предприятий и организаций Украины и АРК за 2011 год.
2. Мозговой О.Н. Фондовый рынок Украины: учеб. пособие / О.Н. Мозговой. – К.: Феникс. 2007. – 276 с.
3. Звіт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2000-2011 рр.
4. Спасибо-Фатеева И.В. Акционерные общества: корпоративные правоотношения / И.В. Спасибо-Фатеева. – Х.: Право, 1998. – 256 с.
5. Сирош Н.В. Акционерные общества – ведущая форма корпоративного сектора экономики Украины: учебн.-практ. пособие / Н.В. Сирош. – Симферополь, 2005. – 154 с.
6. Закон Украины «Об акционерных обществах» № 514-VI от 17.09.2008 г. (с изменениями и дополнениями).
7. Закон Украины «О ценных бумагах и фондовом рынке» № 3480 от 23.02.2006 г. (с изменениями и дополнениями).

Рецензент докт.экон.наук, профессор В.А. Подсолонко

330.341.1

*Солоха Д.В., к.е.н., доцент,
Донецкий державний університет управління*

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЦІЛЕПОЛЯГАННЯ В РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Складність й неоднозначність проблем забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку України потребують принципово нових якісних підходів до визначення цілей існування кожної окремої складової національної економічної системи (НЕС), в цьому контексті особливого значення набуває система цілей розвитку кожного окремого регіону в цілому, та його інноваційного потенціалу, зокрема.

Проблематиці ефективного функціонування інноваційного потенціалу регіональних соціально-економічних систем в довгостроковій пролонгованій перспективі свої численні ґрунтовні праці присвятили провідні вчені – економісти сучасності, зокрема О. Азарян, В. Гончаров, В. Дорофійенко, О. Долгальова, Л. Матросова, О. Овечкіна, Н. Сапельнікова, О. Фінагіна, О. Шубін [1,2,3,4], дослідження яких виступили науково-теоретичним базисом даної роботи. Дослідження, результати якого викладені в даній статті, виконано в рамках науково дослідної роботи «Розробка теоретико-методичних засад функціонування, розвитку та управління інноваційним потенціалом регіону» державний реєстраційний номер – 0110U006871, отже є актуальним та своєчасним.

Метою роботи є систематизація цілеполягання розвитку інноваційного потенціалу регіонального рівня, побудова ієрархічної структури цілей розвитку НЕС в довгостроковій перспективі.

Використання методології управління розвитком інноваційного потенціалу гіперкомплексних динамічних систем щодо систематизації процесу цілеполягання управлінської діяльності за рівнями структурної організації таких систем [5, с. 32-35; 6, с. 37] дозволяє зробити певні кроки шляхом дійсного вдосконалення існуючої моделі управління інноваційним розвитком потенціалу різнорівневих економічних суб'єктів. При цьому, дослідниками відмічено, що теоретико-методологічна основа системного рішення проблеми цілеполягання в управлінні інноваційним розвитком є ще недостатньо вирішеною, що особливо стосується регіонів [5, с. 32]. Нам здається це твердження вірним, і для розв'язання поставленої проблеми необхідно поглибити структуру цілей інноваційного розвитку економічних суб'єктів за рівнями їх організації й функціями управління.

Традиційно організаційна структура управління розвитком економічної системи на інноваційних засадах, що, в свою чергу, передбачає більш якісне використання інноваційного потенціалу, представляється у вигляді прямої та зворотної взаємодії рівнів державного і регіонального управління, які нами представлені у вигляді схеми рис. 1.

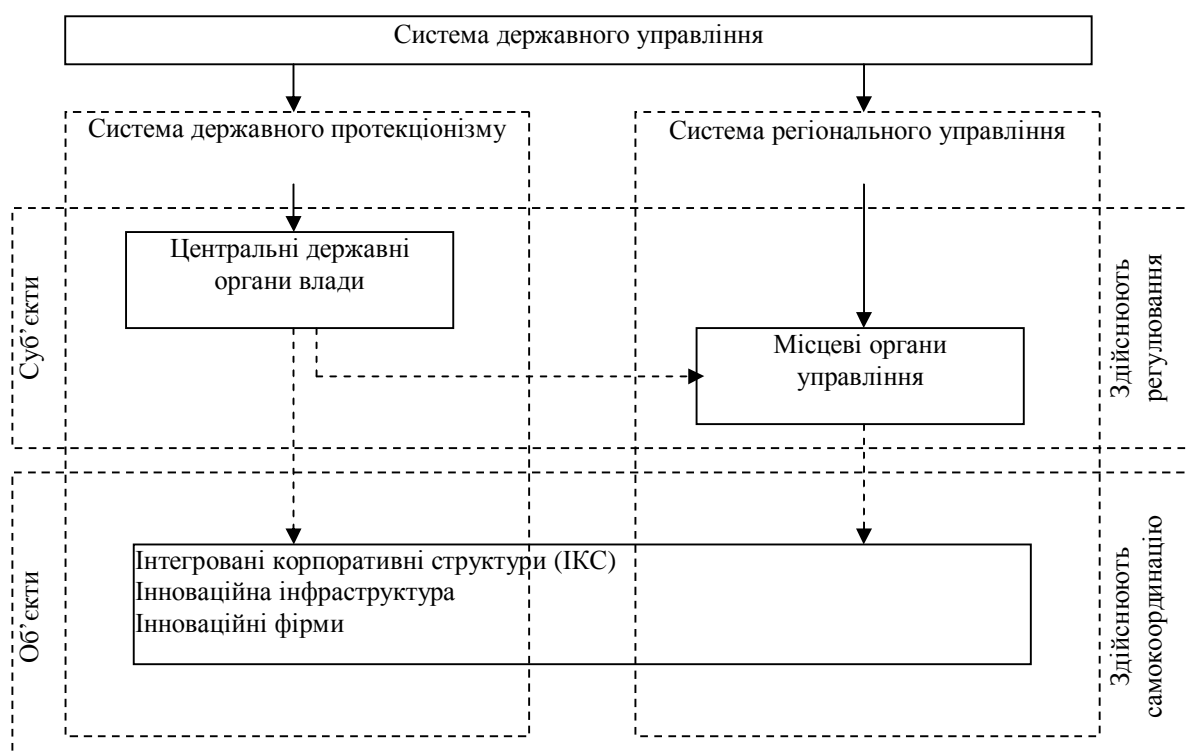

Рис. 1. Систематизація й взаємодія рівнів державного управління інноваційним розвитком економічної системи

Згідно рис. 1, реалізація інноваційних процесів в НЕС може здійснюватись на різних рівнях організації діяльності суб'єктів, що господарюють. Такі суб'єкти мікрорівня економічної системи, як інноваційні фірми, установи інноваційної інфраструктури, інтегровані корпоративні структури, можуть виконувати самокоординацію інноваційної діяльності; загальні питання регулювання й планування інноваційних процесів в межах мезоекономічних систем розв'язують місцеві органи

управління. При контактуванні суб'єктів, які представляють мікро- і мезорівні організації НЕС, формується система регіонального управління інноваційним розвитком економіки.

Державні органи влади здійснюють складний (навіть суперечливий), двоїтий вплив на інноваційний розвиток мікро-, мезо-, макроекономічних систем: розробляють концепцію інноваційного розвитку, що є загальною для всіх рівнів економічної структури, не зважаючи на те, що інноваційні цілі підструктур можуть бути розбіжними; монополізують всі функції управління розвитком інноваційних процесів, ставлячись до місцевих органів влади та інноваційних організацій суто як до об'єктів управління.

Закономірним результатом такої моделі зв'язків рівнів економічної системи стає саме формування «напівконсервативного» державного протекціонізму розвитку інноваційних процесів. Використовуючи понятійний апарат теорії складних систем, слід відзначити, що склалася модель державного протекціонізму як «жорсткої» гетерогенної системи, неспроможної забезпечити ефективність роботи своїх рівнів. В цих умовах необхідно ще раз підкреслити, що актуалізується питання перебудови існуючої моделі державного протекціонізму розвитку інноваційних процесів в аспекті більш якісного використання переваг парадигми перерозподілу ресурсів, притаманній системам управління більшості розвинених держав і країн, що розвиваються.

Ми погоджуємося зі твердженням [3] про необхідність розв'язання означеного питання з використанням і подальшим розвитком ідей теорії складних систем, і додаємо, що в процесі структурування інноваційних цілей різнорівневих економічних суб'єктів, слід поглибити класифікацію останніх. Мова йде про те, що крім базових рівнів (мікро-, мезо- та макро-) можна виділити підрівні: мінімікро-, метамікро-, які більш детально характеризують, передусім, функціонування нижчого базового рівня організації національної господарства - підприємств як мікроекономічних системи. На нашу думку, таке виділення підрівнів організації економічних суб'єктів дозволить значно поглибити їх класифікацію.

Мінімікрорівень НЕС розуміється як сукупність ендегенних факторів впливу на ефективність інноваційної діяльності підприємства. Метамікрорівень пов'язаний зі створенням екзогенних факторів безпосереднього впливу на інноваційну активність підприємства, до яких можна віднести кластерні утворення (в їх межах функціонує підприємство та інші об'єднання підприємств, що співпрацюють зі спільною метою: наприклад, певна маркетингово-логістична система). Екзогенні фактори за характером їх дії можна класифікувати як безпосередні та опосередковані. Опосередкованість залежить від:

- структурування економічних суб'єктів національної економічної системи, взаємопоєднання цілей їх інноваційної діяльності, а також від так званого „простору взаємодій” в межах галузевих структур (мінімезорівень опосередкування);
- наявності створених галузево-територіальних систем (метамезорівень);
- ефективності функціонування інтегрованих корпоративних структур (ТНК, МНК як представників мінімакрорівня опосередкування);
- цілісності НЕС як метамакрорівня економічних відносин;
- розвинутості метамакрорівня – стану світового господарства.

Враховуючи вищесказане, здійснення пошуку спільних цілей різнорівневих економічних суб'єктів інноваційної діяльності стає інтегруючою базою створення й більш якісного використання їх інноваційного потенціалу з одного боку, та більш якісної систематизації цілеполягання з іншого. Зазвичай, єдність цілей оцінювалася за результатами інноваційної діяльності певних суб'єктів, отже, лише на останніх стадіях загально-інноваційного процесу. Відстеження процесу формування єдиних цілей інноваційного характеру має починатись на попередніх стадіях (науково-технічній, виробничій та стадії комерціалізації інновацій) за площинами діяльності певних структурних рівнів суб'єктів.

На нашу думку, саме метамезорівень дослідження передбачає досягнення спільних інтересів суб'єктів нижчих рівнів в їх процесі інноваційної діяльності та складає основу реалізації інноваційних цілей суб'єктів вищих рівнів. Крім того, метамезорівень дозволяє найповніше оцінити інноваційний характер розвитку регіональних економічних систем, які за своєю суттю є різновекторними господарсько-територіальними структурами. Отже, з урахуванням вищесказаного, слід зазначити, що регулювання інноваційних процесів в економіці має здійснюватись не лише на двох полярних рівнях (державному та внутрішньовиробничому), але й на важливих проміжних рівнях (метарівнях), як перетинанні процесів централізації та децентралізації в межах національної економічної системи.

При цьому необхідно також зауважити, що логічним завершенням процесів централізації є підсилення ролі виключно державного управління інноваційним розвитком вітчизняної економіки.

Домінування процесів децентралізації може призводити до пріоритетів цілей мікроекономічних суб'єктів всупереч цілям суб'єктів більш вищих рівнів організації НЕС.

В умовах ринкових трансформацій господарства нашої країни впровадження парадигми перерозподілу ресурсів на фоні дії вищезгаданих процесів обумовило певну структуризацію системи державного управління інноваційним розвитком різнорівневих економічних суб'єктів.

Згідно з такою систематизацією щодо визначення цілей [3], метамікрорівень структурованого об'єкту системи державного управління інноваційним розвитком національної економіки, є найнижчим з метарівнів і пов'язаний з розвитком функціональних зв'язків підприємств, об'єднаних певною метою. Отже, регулювання інноваційних процесів на метамікрорівні має, на наш погляд, стосуватися розробки заходів щодо підсилення функціональної єдності підприємств, створення їх загальної інноваційної спрямованості, одержання синергійного ефекту від їх синхронізованої інноваційної діяльності. В ролі структури, яка синхронізуватиме інноваційні зусилля функціональної спільності підприємств, може виступити інноваційний центр або бізнес-інкубатор або бізнес-центр (за європейською моделлю державного протекціонізму інноваційного розвитку).

З позиції метамезорівня, який передбачає інноваційний розвиток більш складних утворень (галузево-територіальних систем – ГТС), інтегративною силою можуть стати: інституціональні структури – науково-дослідні центри, технопарки, технополіси (за американською та ізраїльською моделями державного протекціонізму) або виробничі фактори (наприклад, зростання high-tech виробництва). На мінімезорівні економічні інтереси ФПГ, ТНК, МНК спрямовані лише на прибуткове розширення сфери діяльності і не завжди носять інноваційний характер, отже, розвиток цих структур не сприятиме автоматично розвитку єдиної макроекономічної системи на інноваційних засадах. Державний рівень управління інноваційним розвитком представляє собою метамакрорівень організації і управління інноваційною діяльністю суб'єктів (інструментарій цього рівня управління найбільш розроблений в літературі і втілений а практиці, але, певним часом, не дає очікуваних результатів).

Отже проблеми цілеполягання різних організаційних рівнів системи державного управління інноваційним розвитком національної економіки, можна використати досвід Японії на шляху створення «ідеальної» моделі управління соціально-економічним розвитком, за якою «зрілість» місцевих органів влади виявляється в їхній максимальній віддачі у справі надання широкого спектра послуг населенню і забезпеченню умов для ефективної підприємницької діяльності. На практиці і в теорії доведено, що, якщо місцева влада цілком автономна, то звільнившись від впливу центра, вона буде переслідувати лише власні інтереси [7, с. 9]. Таким чином, в ідеалі на рівні місцевої влади має бути досягнутий баланс між автономією та ієрархією в системі управління економічним розвитком країни. Саме цю ідею було втілено в японській моделі управління економікою: був зроблений спочатку акцент на підвищенні «зрілості» місцевої влади шляхом формування висококваліфікованих управлінських кадрів, надалі впроваджувались заходи щодо посилення незалежності місцевої влади і надання широких повноважень регіонам [7, с. 9-10].

Традиційно вважається, що в системі регулювання інноваційного розвитку НЕС цілями держави є: цілеспрямоване формування ринку наукових послуг і ринку наукомісткої продукції; сприяння розвитку елементів інноваційної інфраструктури; надання державних замовлень на послуги наукових організацій; підтримка стабільного бюджетного фінансування наукових установ некомерційного типу; залучення наукових організацій регіону і представників наукової громадськості до рішення задач державного регулювання [8, с. 249; 9, с. 21-22].

Досліджуючи інноваційні цілі мезорівня, слід відзначити, що можна визначити два підходи до їх класифікації: перший (найбільш поширений) пов'язаний з втіленням ідеї подолання диспропорцій соціально-економічного та інноваційного розвитку регіонів [1]; другий (соціально-ціннісний) – з досягненням цілей, які мають суттєво вплинути на результативність інноваційного розвитку економіки та регіонів з урахуванням часу [10, с. 40]. Ієрархія цілей управління інноваційним розвитком представлена нами на схемі рис. 2.

За першим підходом до інноваційних цілей на рівні регіонів відносяться: подолання диференціації розвитку регіонів на основі підвищення ефективності функціонування господарських комплексів депресивних регіонів; формування такої фінансової спроможності місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, яка б створювала можливості ефективного розвитку з урахуванням особливостей регіонів, їх потенціалу щодо адаптації до ринкових умов господарювання (а не лише подолання міжрегіональних диспропорцій); сприяння розвитку регіональної інноваційної інфраструктур [11, с. 61].

ИННОВАЦИОННОЕ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ

За представленими на рис. 2, цілями управління інноваційним розвитком регіону чітко простежується соціально-цінностний підхід до їх структуризації з урахуванням фактору часу. Однак, приведена класифікація інноваційних цілей на рівні регіону не враховує ієрархічність існуючої системи державного управління та наявність протиріч між її рівнями щодо економічних інтересів, стратегічних і тактичних задач і засобів їх розв'язання.

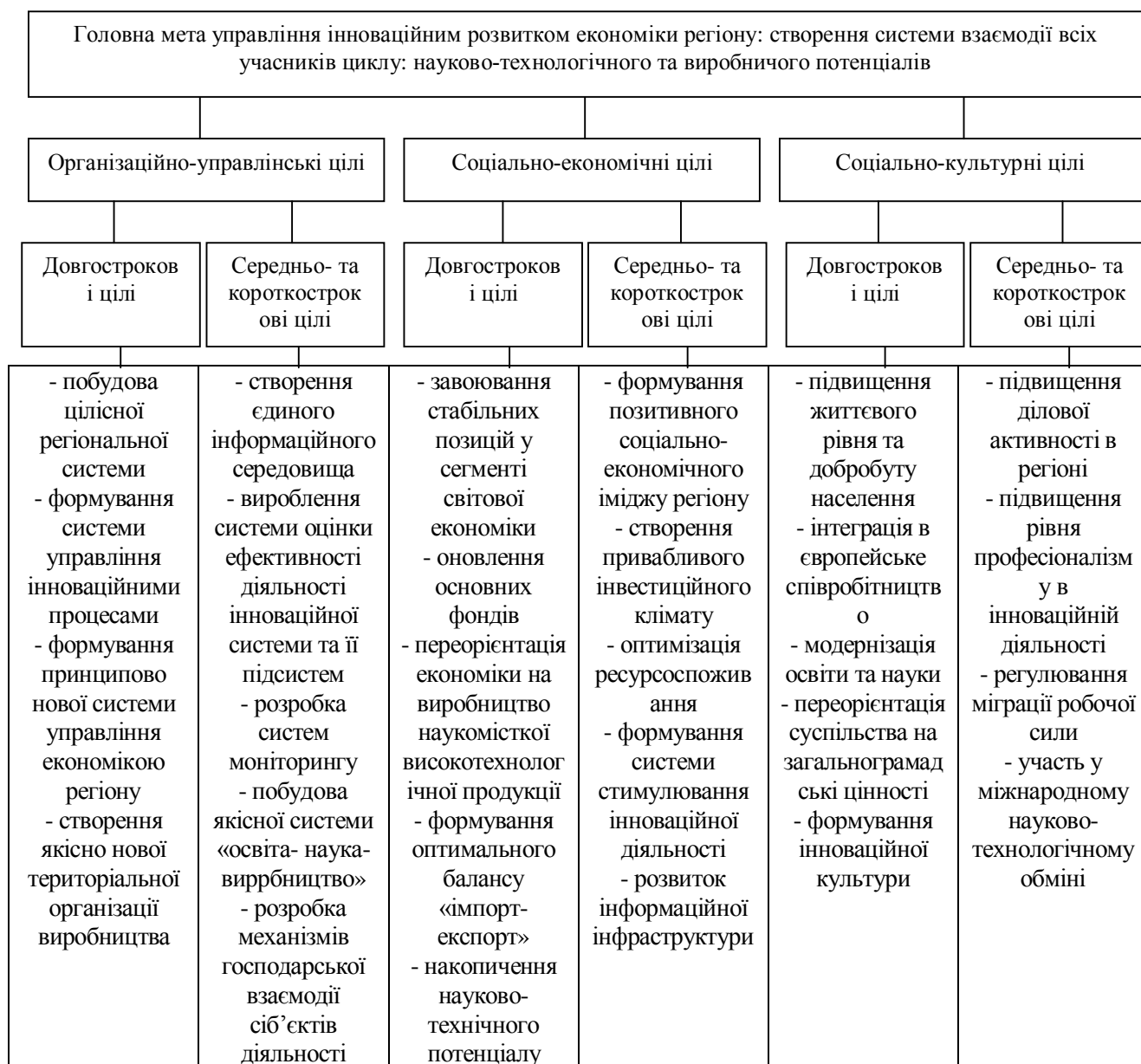

Рис. 2. Ієрархія цілей управління інноваційним розвитком

Також, слід врахувати, що мезорівень управління є місцем взаємодії мікрорівня та макрорівня управління, тому для нього актуальні правила та принципи та цілі, що притаманні їм обом. Тому, для ефективного функціонування всього регіону необхідно, щоб його елементи працювали у єдиному напрямі, створюючи так званий позитивний синергетичний ефект, підсилюючи результативність функціонування системи вищого рівня. В протилежному випадку, окремі елементи регіону будуть створювати перешкоди для нормального функціонування один одного, створюючи негативний синергетичний ефект.

З урахуванням вищесказаного інноваційними цілями на метамакрорівні економічної системи мають стати: 1) збалансування податкового режиму регулювання інноваційної діяльності економічних суб'єктів; 2) створення системи державних гарантій і перехресного страхування інноваційних інвестицій; 3) створення мережі трансферу технологій; 4) сприяння розвитку

венчурного, хеджевого інвестування інноваційного бізнесу; 5) створення ефективного режиму стимулювання інновацій. Інноваційними цілями на мінімезорівні, тобто на рівні регіону мають стати:

1. Розробка і впровадження регіональної моделі регулювання інноваційного розвитку через сприяння розвитку конкурентного середовища та його інституціоналізації.

2. Формування муніципальної мережі малих інноваційно-впроваджувальних підприємств, що пов'язані з технопарками.

3. Забезпечення доступу до науково-технологічної інформації як у процесі створення, так і функціонування малих підприємств; постійна актуалізація переліку перспективних інноваційних проектів на Інтернет-сайті обласної та міської держадміністрацій.

4. Створення спеціалізованої міської лізингової компанії, спрямованої виключно на сектор малого підприємництва. У цьому напрямку головну увагу доцільно зосередити на сприянні оновленню основних фондів малих інноваційно-впроваджувальних підприємств та зміцненню експериментальної бази для проведення прикладних досліджень.

5. Розробка програми створення муніципального ринку інтелектуальної власності, в рамках якої розробити механізми передачі технологій та захисту прав інтелектуальної власності у сфері малого підприємництва, сприяти комерційному використанню результатів інтелектуальної діяльності та стимулювати розвиток інноваційних ідей та їх впровадження у виробничі процеси на великих підприємствах.

6. Формування електронної біржі інновацій. Це передбачає створення бази даних про інвестиційно-привабливі інноваційно-орієнтовані малі підприємства; розвиток міського Інтернет-порталу інноваційного підприємництва у напрямку популяризації та рекламування інноваційних проектів малого підприємництва; надання допомоги у підготовці бізнес-планів та інвестиційних проектів малих підприємств міста в інноваційній сфері.

7. Впровадження інноваційних технологій на підприємствах торгівлі, розробивши механізм часткової компенсації коштів, витрачених на технологічне переоснащення торговельного процесу тощо. Стимулювання масового створення об'єктів не фінансової інфраструктури інноваційної діяльності при певних завданнях з нагляду за цими структурами з боку НБУ.

Отже можемо зробити певні висновки. Проведене дослідження дозволило побудувати багаторівневу систему цілеполягання, щодо розвитку інноваційного потенціалу НЕС. Представлена ієрархія цілей розвитку різнорівневих економічних систем дає чітке уявлення про їх взаємозалежність та взаємозумовленість.

Практична реалізація отриманих результатів дозволить забезпечити ефективне управління розвитком та використанням інноваційного потенціалу регіонів в стратегічній перспективі.

Література

1. Гончаров В.М., Солоха Д.В., Гончаров Є.В., Чирков С.О., Белякова О.В. Теоретико – методологічні основи підвищення інвестиційної привабливості інноваційного потенціалу регіону: монографія / Донецьк, СПД Купріянов В.С., 2010. – 282 с.

2. Дорофійенко В.В. Соціально-економічні відносини у державі, її регіонах та населених пунктах: теорія, методологія, практика. Монографія / За заг. ред. Дорофійенка В.В. - Донецьк: «ВІК», 2012. – 298 с.

3. Матросова Л.М., Овєчкіна О.А., Іванова К.В., Солоха Д.В., Управління розвитком інноваційного потенціалу регіонів в перехідній економіці України : монографія / Донецьк: Донбас, 2009. – 496 с.

4. ШубІн О.О., Азарян М.В., Солоха Д.В., Белякова О.В. Потенціал регіону : вектори формування та використання Монографія / Донецьк., СПД Купріянов В.С., 2011. – 658 с.

5. Демехин В. Целеполагание как элемент системы деятельности по инновационному развитию региона // *Економіст*. – 2007. – №9. – С. 32-35.

6. Лысенко Ю., Сергеева Л. Структура целей управления регионом // *Экономика Украины*. – 2004. - № 5. – С. 37-43.

7. Долишний М., Шевчук Л. Некоторые подходы к решению проблем совершенствования административно-территориального устройства Украины // *Экономика Украины*. – 2006. - № 11. – С. 4-11.

8. Максимов В.В. Економічний потенціал регіону (аналіз, оцінка та використання). Монографія. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2002. – 360 с.

9. Колосов Г., Шарко М. Сучасні проблеми функціонування й детермінанти інноваційного механізму регіонального розвитку // *Регіональна економіка*. – 2005. - № 1. – С. 14-23

10. Федулова Л. Управління інноваційним розвитком регіону // *Регіональна економіка*. – 2005. - № 2. – С. 37-47.

11. Луїна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин. Монографія – К.: “Видавництво “Наукова думка”, 2006. – 432 с.